

Vahit istiklâl- cılar cephesi

Bütün cihan eikârî umumiyesini meşgul eden Uzak Şark hadısâtı aynı ciddiyet ve hareletle devam ve inkısafta emektedir.

Haddi zatında mühim olan bu hadısâtın bizim gibi istiklâlci milletler için ehem olan bir cephesi vardır ki o da muhtemel Japonya ile Rusya muharebesidir.

Japonya ile Rusya arasında harp işte bir ihtimal ki emperyaçı ruslarla istiklâlci milletleri aynı heyecanla alakadar ediyor.

Birinciler çıkacak olan bu harpte Sovyetlerin mağlubiyeti — bolşevik rejimine muhalif oldukları halde — Rusyanın mağlubiyeti ve emperyalugun felaketi gibi falakeli ediyor; „160 milyon halkın ızdırılması bir kâta erazinin Rusyadan ayrılmasına tercih“ ediyorlar. Bolşevik hükümetinin Japonlara karşı muhtemel mağlubiyetini rusluk için çekilmez bir felaket gibi gören emperyalist ruslara karşı bu emperyaluktan halâs olmak için can atan istiklâlci milletler ise, bilakis canı dilden özlür, bütün heyecanları ile „Şarktan gelecek işiğ“ bekler dururlar.

Emperyalist rus fırkalarının mevzu bahis hadise karşısında fırka ve program farkını unutarak „Rus top-ragını“ mudafaâ için birliğe davetlerini mukabil, bu halâskâr fırsatı azemi surette istifade ede bilemek için, istiklâlci milletler arasındaki siyasi cephenin daha ziyade sıklaşdırılması endişesi zihinlerde hükümandır.

„Cepheimiz birleştirilmel“ diye „Yaş Türkistan“ın son nushasında yazdığı bir makalesinde Çokay oğlu Mustafa bey bu endişeye tercüman olarak: „kendi millî istiklâli için mücadele eden, Türkistan, Kafkasya, Ukrayna, Edil-Ural, Kırım ve istiklâlci kazak halklarının her biri öz başına ayrıca hareket etse bu yolda gayet az bir netice hasul olur“ motifile, „bütün kuvvetlerin birleştirilerek, müttelik bir istiklâl cephesinin ve müttelit bir istiklâl merkezinin kurulması“ lazımdır diyor.

Kuvveden file getirilmesini „Promete“ gibi bir mecmuaya sahip bulunan „Kafkasya istiklâl komitesi“ gibi kuvvetli bir teşkilattan beklediği bu teklifi meydana atarken, Mustafa bey bu „müttelit merkezin“ ne mahiyette olacağını dahi kısmen tasvir eylemiştir. Ona göre „Bu merkez millî teşkilatların dahili istiklâllerini ihlâl etmeden ister bolşevik, ister rus emperyalist cephesinin hepsine karşı mücadelede millî istiklâl cepheimizin birliğini ifade etmelidir.“

Teklifte fazla sarahat yoksada, umumî surette ne demek istedigini anlamak zor degildir. O, „Rusya top-ragından“ ayrılmak isteyen milletlerin beynelmil bir vahdetlerini temin etmek istiyor ki evvelce tesbit olmuş mes'elelerde muayyen hudutları dahilinde bu vahdeti teşkil eden organizasyon tarafından vücut getirilen „merkez“in muayyen beyanatlarda bulunmak ve millî istiklâl hareketlerini umumî surette alakadar eden hususatta muayyen kararlar almak salahiyeti olsun.

Mes'elenin muayyen şekilde hal-line yanışmadan biz, bu teklifin zamanın ehemmiyeti ile mütenasip bir

Azerbaycan'da kızıl terror

Tebriiz muhabiri mahsusumuzun Azerbaycan'dan aldığı muassal ve mevsiik malumatına göre istifâ hükümeti Azerbaycan kazalarında tam manasile bir katliam hareketine başlamıştır. Kızıl terror Azerbaycan'ın bilhassa Göyçay, Ağdas, Ağdam, Şeki, Zakatala, Gence, Kazak, Salyan ve Naheçevan kazalarında müstel olmuştur. G.P.U. ceza müfrezeleri köylü isyanlarına sahne olan bu kazaları dolayarak, köylerin erkek ehalesini emansiza imha ve kadınlarla çocukları Sibirya'ya sürmektedir. Ağdam kazasında 742 günahsız köylü kurşuna dizilmiştir. Bunların içerisinde 75-80 yaşında ihtiyarlar mevcut olduğu gibi 10-15 yaşlarında çocukları vardır.

Gence kazasının yalnız Han-derbinde 75 köylü öldürülmüştür. 41 gün zarfında Gence kazasında 1475 köylü öldürülmüştür. Öldürülenlerin 700 ailesi Sibirya'ya sürülmüştür.

Şeki, Zakatala, Ağdam, Terter ve Berde zindanlarında binlerce kadın mahbus vardır. Bunlar kocalarını teslim olması için dutilmuşlardır. Yalnız Berde kasabasında mahbese çevrilen mektep binasında 550 türk köylü kadın vardır.

Sibirya'ya sürülen kadınların miktarı bin den fazladır. Kadınlar sürgün edildikten sonra demir yolu istasyonlarında süit

emer çocuklar bulunmuştur. Bunların G.P.U. memurları tarafından zavallı anaların elinden zorla alınıp atılmış olduğunu tasdik eden vesaik dahi mevcuttur. G.P.U. ceza müfrezeleri gördükleri köyde erkek bulmadıkları zaman çocukları, babaları yerine katletmekten de çekinmiyorlar. Gence nahiyesinde ilk mektep talebelerinden 15 yaşında Mehmet Molla Safi oğlu, 16 yaşında Selim Hacı oğlu, 13 yaşında Hakverdi Hacı oğlu G.P.U. vahşetinin kurbanı olmuşlardır.

Bu kızıl terrorun gayesi, hazırlanmakta olan yeni kollektive hareketi zamani köylünün muhtemel mukavemetini sindiren kırmak ve inkansız bir hale sokmaktır. Fakat bu vahşet ve imha siyaseti köylünün kinini tabiatle bir kat daha artırmıştır.

Hali hazırda Gence kazasında 7, Şeki kazasında 6, Zakatala'da 4, Göyçay'da 5, Ağdam kazasında 8 partizan grupları irayî faaliyet emektedir. Son kızıl terror ve imha hareketi partizan gruplarının miktarını artırmaktadır.

Partizanlarla kızıl müfrezeler arasında kanlı çarpışmalar vuku bulmaktadır. Ayrum Kabak tepelinde tam manasile bir harp çeşitli günlerle devam eden çarpışmada 300 telefât verilmiştir.

Azerbaycan'da mücadele

Maverayi Kafkasya sovet federasyonunun onuncu yıl dönümü münasebetile „Bakinski Raboçi“ (12. 3. 1932) gazetesinde yazdığı bir makalesinde, Azerbaycan komiserler heyeti reisi Dadaş Bünyat zade, Azerbaycan'da sovet aleyhdar halk hareketinin daha şiddetli bir şekil alacağını itiraf ederek diyor ki: — Maverayi Kafkasya'da sınıf mücadelesinin şiddetlenmesini beklemek lâzımdır. Çünkü umumî kollektive esası üzerinde orta halli köylüleri bir sınıf olarak imha eylemeye şuru edilecektir. Ona göre proleter diktaturlugunu daha ziyade takviye etmekte olduğunu daha zamanda komünist fırkası içerisindeki muhalefet ile, bilhassa muhtem tehlike teşkil eden sağ temayili ile yürütülmekte olan mücadeleyi genişlendirmek, muhtelifi bogmak icap edecektir. . . .

Dadaş Bünyat-zade makalesinin sonunda „Maverayi Kafkasya'yı korumak lâzım“ diye feryat emektedir.

„Bakinski Raboçi“ (28. 3. 1932) köylü mukavemetinden bahsederek diyor ki:

„Kolçomaklar, kollektive hareketine müttis mukavemet göstermeye başlamışlardır. Kollektiv ziraat teşkilatlarını parlatmak için onlar açık ve gizli olmak üzere müttis metodlarla müraacat ediyorlar. Mücadele imkânlarımızı toplama-lıyız . . .“

Yeni öldürülenler

22 Mart tarihli „Bakinski Raboçi“ gazetesinin yazdığına göre Azerbaycan'ın Ağdas kazasında merbut Abat köyü sakinlerinden Cerkes Melik oğlu, aktif bir komsonol öldürmekle ithham olunarak baş mahkemenin fevkelade seyyar heyeti tarafından kurşuna dizilmeğe mahkûm edilmişir. Aynı gazetenin 26. 3. 32. nushasında okunduguna göre Göyçay kazasında merbut Ulaş Şih köyü sakinlerinden Mikâil Safakali oğlu, Umîl İsmail oğlu ve Masum Hacı Ali oğlu, „Kalinin namına kolhoz'a mahsus 200 000 ruble kymetinde mahsulu vaktikân için seyyar mahkeme tarafından kurşuna dizilmeğe mahkûm edilmiş ve hemen öldürmüşlerdir.

Fransa reisi cumhuru M. Doumer'in vefatı

Mayısın 6 da, Fransa reiscumhuru M. Paul Doumer, Pariste edebiyat sergisini açtığı esnada rus terroristi Pavel Gorgulof tarafından katledilmiştir. Rühî hastahlıkla matul olduğu Gorgulof'un bolşevik fırkasına mensup olduğu dahi meydana çıkmıştır. Vatani için harbi umûmide 4 evlâmî kurban vermiş olan M. Doumer'in feci vefatı, Fransa ile beraber bütün cihan eikârî umumiyesini de mütaheyç ve müteessir etmiştir. Çünkü o, milletler arasında sulhu temini için bir garanti idi. Bu matem münasebetile, „İstiklâl“ heyeti tahriyresi, bütün milliyetçi Azeri muhacirlerle beraber Fransız milletine en samimi ve kalbi teessirlerini arzeder.

Bir protesto

Avrupa gazetelerinde okunduguna göre Paris'teki beynelmil mudafaayı hukuku beşer cemiyeti Sovyet vahdet boy-larında son zamanlarda yapılan vahdetlere karşı protesto ederek atideki mukarerrati kabul etmiştir:

„Beynelmîl mudafaayı hukuku beşer cemiyeti Romanya, Lehistan, İran ve Çin hudutlarında mukadder felaket yüzünden firar eden kadın, ihtiyar, çocuklardan mürekkep yüzlerce insanları amansiza kurşuna diken Sovyet hükümetini bu meşur hareketini şiddetle protesto eder.“

Cemiyet, bu cinayeti bütün dünyaya arz etmekle beraber bu vakaları her kese bildirmeyi bir borç addeder ve medeni beşeriyetin vicdamını tahkir eden bu kabil katilleri nihayet verilmesi için icap eden tedabirin ihtizasını talep eder . . .“

Tevkifler devam ediyor

„Bakinski Raboçi“ (28. 3. 1932) gazetesinin Bayramlı kazasında komünist fırkasile köylü sovyetlerinde ve kollektiv ziraat müesseselerinde, komünist fırkasının murakabe heyeti tarafından „yeni bir ihtilâl aleyhdarlığı“ meydana çıkarılmış olduğunu haber vermektedir.

Kara-Ağaç köy sovyeti reisi komünist Kara oğlu Kulu, 1919 senesinde beri komünist olan Halaç köy sovyeti reisi Bahadır, Mızal köy sovyetinden komünist Mehmet oğlu Bekir, amele-köylü müfettişliği talimatı sı Pray, Kambalı köy sovyeti reisi vekil, sovyet kâtabı Musa oğlu, Müstantiklik kâtabı, ordu müfettişi Sadık Hakverdiyeli, kolçomak tabir ettikleri halli köylüleri himaye tömetile azil ve tevkif edilmişlerdir.

Bunların himaye ettikleri ve komünist

fırkasile kollektiv ziraat müesseselerinde dahi ettikleri iddea olunan Atam oğlu, Babakan, Mehmet, Mirgim, Kemal, Yakup, Nevruz, Baba-Kulu, Can-Farzal, Eyvaz, Ağamalı, Sarkan namında köylüler dahi kollektiv ziraat müesseselerinde ihraç, emlakleri müsaderede ve kenderide tahti muhakemeye alınmışlardır.

Komünist Kulu Baba oğlu, Çol-Bestalı köyünde kolhoz teşkil eylemek isteyen köylülere demiş imiş ki:

— Deli mi oluyorsunuz? Her tarafta kolhozlar dağılmakta iken siz yeniden kolhoz yapma istiyorsunuz. Kolhozdan hiç bir fayda çıkmaz . . .“

Bu „ihlâl aleyhdarları“ yüzünden mezkûr kazada komünist fırkasına kimsen giremiyor. Böyle bir fikre düşenleri Baba oğlu tehdit ve terrorize ediyor.

Türkistan'da vaz'iyet

Meşhet muhabiri mahsusumuzdan aldığı muassalata göre Türkistan'da vasa-mak inkansız bir hale geldiği için son zamanlarda Türkmenler kafile kafilere, aile ve çoluk çocuklarla, bir kısmı mal davarlarıyla beraber İran'a itisde emektedirler.

Meşhet şehri Türkmen ve aileleriyle dolmuştur. Vaz'iyetleri çok perişan olan Türkmen muhacirlerinin yalnız ayak ve çıplak çocukları sokaklara dağımışlardır. Muhacirlerin anlatıklarına göre Türkistan'da rusların imha ve kolonizasyon siyasetleri bütün şiddetle devam etmektedir. Ruslar Türkistan halkı-

nın mal karasını ve emlakini müsaderede edek yeni gelen rus muhacirlerine veriyor. Büyük sürü sahiplerinde ancak beş koyun bırakılarak mütebakisi zorla alınarak muhacir ruslardan ibaret sovyetlere veriliyor. Bu emre itiraz edenler aileleriyle beraber şimali Sibirya'ya ve Rusya'ya sürülmektedir. Türkistan'ın her tarafında isyan hareketleri başlamıştır. G.P.U.nun ve kızıl ordu müfrezelerinin şiddetle tenkil etmeğe çalıştıkları köylü isyanları bilhassa Türkmenistan, Özbegistan kısımlarında büyük emektedir.

endişesinden ileri geldiğini kaydetmek isteriz.

Hadısât telkin ediyor ki yevmel-hesap yaklaşıyor. Geç degildir ki Sovyet Rusya patlak verecek. 1918 senesi avdet etmek imkânında. Kızıl çarkı sukuta mahkûm. Bu sukuttan doğan hercu merç içinde aynı menfaatta olan istiklâlci milletlerin yekdigeri ile münasebetlerinde vuzuh ve sarahet olma. 1918de olduğu gibi yekdigerginden habersiz kalınama, faaliyetlerini tevhit ve telif edebilmelidirler. İşte hadısâtın telkini ki „Yaş Türkistan“ın teklifi onun bir îadesidir.

Haddi zatında makbul gördüğümüz bu ide, şüpheşiz pek mühim tevkif ve tamike muhtaçtır. Bunu muharrir

kendisinde müterifir.

Oda biliyor ki bu fikrin kuvveden file gelmesini işkâl ede bilecek bazı engeller ola bilir. Fakat muhtemel engellerin en mühimmi görülmüş ve esasen bertaraf edilmiştir. Bu birlik millî teşkilatların dahili istiklâllerini ve bittabi millî ideallerini tahdit etmeyecektir.

İstiklâl gayesinin tahdiidi degil, bilakis onun takviyesi içindir ki istiklâlci ların son zamanlarda yapılacak cephelelerini birleşdireceklerdir.

Günün en zaruri siyasi bir ihtiyacına taallük eden bu teklifin bilcümle istiklâlci matbuat tarafından mutalaya deger bir mes'ele olduğunu kaydetmeyi elzem buluyoruz.

M. E. Resul-zade

Türkçülük ve Musavatizm

Bakü'de intişar eden „İnkilâp ve Medeniyet“ mecmuasında (1932 N. 11—12) Eb. Sadık „Tarih sahnesinde musavatizm, pantürkizm ve çürük liberalizm aleyhine“ başlıklı bir yazı yazmıştır. „Azerbaycan tarihçi marksist cemiyetinin“ hıddetini mücip olan ve 4 Nisan tarihli „Komünist“ gazetesinde şiddetli tenkitle karşılanan bu yazıda Eb. Sadık Pantürkizmi, Panislamizmi, milliyetçiliği ve Musavatizmi andığı gibi izah etmektedir. Muharrir nezeren:

„Panislamizm ile Pantürkizmi bir birinden ayırmak asla doğru değildir. Bunların her ikisinde aynı içtimal mensce malik burjuva kolçomak ideolojisidir. Eğer pantürkistler ayrı ayrı halkları türk ad altında birleştirmeye çalışıyorlarsa, panislamistler pantürkistleri de himayetleri altına alarak daha da geniş mikyâta hareket ediyorlar ve „bütün ölkelerin islamları birleşiniz!“ şiarı altında sovyet hükümeti aleyhine çıkıyorlar . . .“

Marksist tarihçilere böyle bir görüş hoş gelmemiştir. Ve haklı olarak, panislamizm ile pantürkizmi aynı içtimal mensce reptenimi ve aralarındaki farkı ihate ettikleri sahanın büyük veya küçük olduğundan ibaret görmenin yanlış olduğunu kaydediyorlar.

Doğrudur, pantürkizm, Eb. Sadık'ın anlamı gibi, panislamizmin kanatı ve himayesi altında yaşayan, panislamizm de milli hareketlerin mecmuinden ibaret bir içtimal hadise değildir.

Pantürkizm ile panislamizm, biri birini retteden iki düşman sistemdir. Pantürkizm, panislamizmin enkazı üzerinde kurulmuş, daha doğrusu panislamizmin gayri şe'ni siyasi-ictimali bir mezheb olduğu anlaşıldıktan sonra meydana çıkmıştır. Panislamizmin temeli din ve şeriat iken, pantürkizmin mensci içtimal hayatın müşterek mahsulü olan ve milliyeti teşkil eden milli hars ve milli tarihtir, ki onun içinde İslamiyet de, yalnız bir din olmak üzere, mevcuttur.

Ona göre, Eb. Sadık'ın cehaletine gülerken tarihçi marksistler, mensce olara feodalizme ve kapitalizme gitmekle, daha gülünç bir vaziyete düşmüşlerdir.

Eb. Sadık, panislamizmi pantürkizmden ayıramadığı gibi, tenkitçiler de Türk milliyetçiliğinin geçirmiş olduğu tekamül safhalarını ve tarihi tekâmülün her merhalesinde almış olduğu unvan, şekil ve mahiyetini anlayamamışlardır.

Türk milliyetçiliği ilk defa Panturanizm şeklinde meydana çıktığı zaman panislamizm gibi gayri şe'ni olduğunu hissetmiş, panturanizmden pantürkizme ric'at etmiştir. Fakat bu devir utopik-idealist bir devir olmak itibarile, hiçfe faydasız geçmiştir. Bu ceryan milli bir mefkûre bulmak yolları aramağa imkân yaratmıştır. Osmanlı imparatorluğının ne Osmanlılık, nede panislamizm sayesinde mevcudiyetini muhafaza edememesinden dogan ümitsizliği bütün Türk dünyasında büyük ve kuvvetli bir idealizme çevirmiş, Türk âlemi tetkik olum-haya başlamış ve Türk halkları mânen birbirlerine yaklaşmışlardır.

Panturanizm bütün तरuları birleştirmek istemekle ne kadar hayali olduğunu hisseden yalnız Türklerle iktifa etmeğe karar verdi ve Pantürkizm teessüs etti. Fakat her fikir içtimal bir temele dayanmayınca hayal sahasından çıkamaz. Pantürkizm Türk milliyetçiliğinin isimdir. Ve milliyetçilik olmak itibarile halka ve halkın harsına istinat eder.

Bu ceryanın canı milli hars, milli hususiyet, milli tarih ve milli mevcudiyetle ibarettir. Eğer bunlar böyle değil, marksistler gibi sınıf bir mensce ric'at etmek lâzım gelseydi, o zaman milliyetçiliğinin internasyonalist olmasını kabul etmemiz icap ederdi. Çünkü proleter sınıfı gibi burjuva ve ufak burjuva sınıfları de her memlekette mevcuttur.

Proleter sınıfın yalnız proleter oldukları için birleşeceklerini ileri süren komünistler, milli hars ve milli hususiyetleri üst tabakalardan daha çok ve daha muhafezkârane mudafa eden halk kitlelerini, milliyetçiliğinin temeli teşkil ettiğini kabul etmeye bilirler. Fakat bu böyledir. Milli lisana, milli harsa, milli ürf ve adetlere, memleketle, toprağa, yurda merbutiyet nokta nazarından köylü ve halk kitesini, milliyet mens'elesinde, burjuva sınıfın iktisadî interesinden daha kuvvetli bir ahlî teşkil eder.

Halkın kendi kendini bizzat idare etmesi demek olan ve bunun temeli için hüriyyet, musavati, adalet prensiplerine dayanan demokrasinin zafereği ki milliyeti doğurmuştur. Mevkiî iktidare gelen halk, bütün ürf ve adetleri, lisan ve milli harsile beraber gelişmiş olduğundan kosmopolit cemiyetler parçalanmış, garbi Avrupa'da milli harsa istinat eden cemiyetler zuhura gelmiştir.

(Mabadi 4ci sahifede)

Dr. Abdullah Cevdet Bey'in bir mektubu

Resul-zade M. Emin Beyin gazetesinin 10 Nisan tarihli nüshasında intişar eden baş makalesi münasebetle İstanbul'dan fahzî muhterem Dr. Abdullah Cevdet Beyefendiden baş muharririmiz namına gönderilen mektubu aşağıya dercediyoruz.

Aziz muhibbim Resul-zade Emin Bey! On April 1932 tarihli „İstiklâl“ de makalenizi okudum. Proletarya diktatorluğunuzun (?) mezaliminden bizzat olarak, daru diyarını terk eden ve bir cehennemden firar eder gibi ve yahut bir yangın muhasesesinin içinden kaçarak gibi Rusya'dan hudut memlekete geçenele bolşevik hudut muhafızlarının azı açtığını ve yüzlerce köylüyu çocuklarla ve zevcelerile beraber yere serdiklerini gönlük gazetelerde okumuştum; fakat sizin makalenizi yaremün üstüne bir taze yara açtı ve bu acunm altında size şu bir kaç satırı yazıyorum.

Bilirsiniz ki hüriyyet için, istiklâl için bende gençliğimde hayal cenk ettim. Bu cenklerde haylı yara yedim. Hala nasırları vardır ve bu yaraların çoğu hala kapanmamıştır. Fakat ben bu yaraları taktik ederim ve bu yaralar olmasa hayatım beş para etmez. Size evelden söylüyorum: daha keçeğinizi zahmet vardır ve intizar zamanınız vardır. Fakat bu kahâne sözime gülmeyiniz ve bundan canınızda sıkılmasını beklemez olmasa, benim Azerbaycanlı kardeşlerim, türk ve insan kardeşlerim için iyidir: zahmetsiz edile dilen saadet mukavemet edileceksizizin gâsibe verilir. Azımışın Kuran'ın

لن نالوا البر حتى ننفقوا ما نحوب

„Ayeti mahz hikmet ve inayettir. Abdullhamit devri istiklâdında (تاريخ) adlı eser mecumunda:

„Artıkta zulüm artıyor ümmidü azimimiz Zülüm çoğu muhayyici şeyhü şebap olur“ demişti: Kolun işini kalem görmez! Küçükük bir milletin büyük azmi önünde en büyük bir milletin tahakkümü ve taaddisi kırılır. Anadolul istiklâl harbimiz düşüünün. Koskocamolu Rusya emperatorluğu zamanında bir avuç Feodalizmin müstakil ve hür ve her halde çok imtiyazlı vaziyetini düşünün. Hali bir azda ilim noktasından derpiş edelim. Bolşeviklik bir zihniyet mens'elesidir. Bir zihniyet, ferdi hayata mümâsil bir hayat yaşar: dogar, büyür, ihtiyarlar, ölür.

Kanaatlar de, itikatlar de böyledir. Muhakkak bolşeviklerin başında bir kaç kani **Convaincu** vardır. Bunlar, fakat yalnız bizim, ilim gözi ile görülenle muhteremdirler. Çünkü iyi yapıldıkları ve iyilik yapıldıkları ve itikatların her ne bahasına olursa olsun neşretmek vücutuna, kemali ihlas ile kanidirler.

Bu halet, her itikadın müsterek vasfıdır. Komünizmin proletariyat için muzır olduğuna, tabiatı ve medeniyeti muhalif olduğuna benim itikadım ne kadar saf ve muhlis ise bunun aksine itikat de aynı dercede saf ve muhlis olmalıdır. Fakat neticeler, eserler ya beni ya onu tezkiz etmekte yani ya onun yahut benim itikadımızın kuruntudan ibaret olduğunu ortaya koymakta geçirmek. Köylü proletaryanın köküdür, köylü ise cehennemden kaçarak gibi Rusya'dan kaçıyor! Bunun manası sizin neşriyatınızdan bin kerre daha belirgindir. Önümüzdeki iki üç ay içinde iki tercüme kitabım çıkacak birinin adı „**Tarih felsefesinin ilmi esasları**“, digerinin adı „**Cihanın şimdiki inkışa**“dır. Birincisinde asrı musavat fikirleriyle, zekânın artan musavatizmleri arasında cidal, bahsini, inkincide, bolşevik zihniyeti ve komünizme karşı mudafaa bahislerini dikkate okuyun ve mümkünse bu bahisleri aynen gazetenize koyun. İtikat müthiş ve bi amandır; Torquenza seksen bin beşer evlâdım diri diri yakarken pek rehime ve tekva perverane hareket ettigine kail idi ve yakdıklarım azı içinde tasfiye ve gubnatın tathir ederek ahirete pâk olarak gönderdigine kani idi!

Gözüm Resul-zade, silahların en emini ve keskin Psikologie silahlarıdır. Hasminiz karşınızda bir Psychologie dir. Maddî manfaat için, idealizm ve itikatsız olarak bir rejimî tutamak istevenlerden korkmayın, kemik parçası hanki tarafa geçerse onlar o tarafın köpekleri olurlar. İş itikat ve kanaatın bulduğuna yerdere. İtikadın karşısına ancak itikat muzaffere çka bilir. Ve her saf itikadın hürmet edilecek hakkı vardır, hürmet etmek vâzifeside.

Hakkikat bir kaç meydan harbi kaybedebilir fakat hiç bir zaman sonucunu meydan harbini kaypetmez, son muzafferiyyet hakikatıdır: hakikat sizin tarafıdadır.

Sizin ve her kesin muhibbi ve hayrallah dostunuz: **Dr. Abdullah Cevdet**

Yakın şarkın kapısında

Rusya komünist fırkasının Maveyayı Kafkasya öлке komitesi tarafından Bakü ve Tiflis gazetelerinde, Mav. Kafkasya sovyet cumhuriyetleri federasyonunun onuncu yıl dönümü münasebetile neşredilmiş 42 farırlarından sonuncusunun mânasım tahill ettiğimiz zaman („İstiklâl“ N. 7), bolşevikleşmeye çağırılan „müstemlike ve yarım müstemlike şarkın“ maksadını Türkiye ile İran olduğuna, yine bolşevik vesaikine istinaden, isbatı çalmıştı. İhtilâfı çözümlenmiş, Çin amele ve köylüsünden maksadın Türkiye ve İran amele ve köylüsü olduğunu, çünkü Kafkasya'nın komşularından sarahetle bahsedildiğini, Çin'in ise Kafkasya hududunda bulunmadığını dahî göstermişti. Meğerse bizim isbatımız o kadar da ihtiyacı yokmuş. Biz makalemizi bir Mart tarihli sovyet gazetelerine istinaden yazdık. Halbuki 5—15 Mart beklemiş olsaydık bu vazifem bolşevikler tarafından bizzat yapılmış olduğunu görecektik.

Kafkasya'da Martın birinden sonra 15 ne kadar intişar eden bolşevik gazeteleri komünist fırkasının bir talimat olarak neşretmiş olduğu 42 şiarını bizzat daha eyi deşifre ediyorlar.

Maveyayı Kafkasya sovyet federasyonunun „yakın ve orta şarkın kapısında“ki inkılâbî vazifesini“ izah eden bolşevik muharrirler, hedefin Türkiye ile İran'ın „esaretinde inleyen mazlum mil-

letler olduğunu“ ağıktan açığa kaydediyorlar.

Azerbaycan komünist fırkasının merkezi komitesi başında duranlardan biri olan Maksut Mehmedof 12 Mart tarihli „Bakinski Raboçi“ gazetesinde „Maveyayı Kafkasya sosyalist sovyet cumhuriyetleri federasyonu, yakın şark için sosyalizm kalesidir“ başlıklı makalesinde aynen sunuları yazmaktadır:

„Kafkasya'da bu muzaffer medeni sosyalizm kuruluşu sür'atın, ne garpta ne de cihan imperyalistlerinin emrile teşkil olunmuş yakın şark devletlerinde görmek mümkün değildir. İranla Türkiye'nin hududunda duran Kafkasya sovyet cumhuriyetleri federasyonu, muvafakiyetli sosyalizm kuruluşu ile müstemlike ve yarım müstemlike Şark'ın, bilhassa İranla Türkiye'nin geniş halk kitesininin teveccühünü günden güne daha ziyade kazanmağa başlamıştır. Şarkın emekçi kitesini hür, müstakil ve cihan imperyalistlerinin taziykından azade olan (?) Kafkasya'nın sosyalistik inkişafını hasretle takip ediyor ve kendi istikballerini burada görüyorlar . . .“ (?)

Kafkasya milletlerinin rus esaretinden kurtarmak için vaki olan hamlelerini kan ve ateşe boğan, milliyet ve istiklâl hareketile 12 sendir tam mânasile bir harp halinde bulunan, memleketin en münevver zümresi başta olmak üzere, en çalışkan ve müstahsil köylü unsurlarile şehir

ve kasabaların ufak burju halasını imha ve sürgün siyasetine tabi dutan bir esaret ve istipdat kuvveti, kölelerini daha fazla istismar eylemek ve onları kurtarmak ümitlerini kırmak gayesile açığına atılmak için bütün şarkın hasret çektiğini söyleye bilir. Bu onun işine yarar. Esaret ve kölelik zencirlerini kırmağa ve hüriyyete, istiklâle ve işika kavuşmağa can atan Kafkasya milletlerinin bir taraftan seslerini boğarken, diğer taraftan genç Türk demokrasısını bir irtica kuvveti ve Türkiye'yi bir müstemlike şeklinde tasvir eden kızil imperyalistler aynı zamanda Türkiye cumhuriyetile İran'daki milletlerin yeğâne hamisi rolünü takınarak „Kemalist Türkiye“ ile „Pehlevi İran“ı milletlere karşı taziyk, temsil ve imha siyaseti tatbik ettiklerinden bahsediyorlar.

12 Mart tarihli „Komünist“ gazetesile 12 Mart tarihli „Bakinski Raboçi“ de intişar eden B. Cengeli imzalı makale „Yakın şarkta milli tahakküm“ başlığını taşımaktadır. Makale sahibinin fikrine bakılırsa:

„Sovyet Yakın Şarkı olan Ermenistan, Gürcistan ve Azerbaycanın emekçileri Mav. Kafkasya federasyonunun onuncu yıl dönümünü tes'if etmekte iken, kızil hududun ötesinde, müstemlike ve yarım müstemlike halinde olan Yakın Şark'ta milliyet mens'elesi halli mümkün bir mesele olarak kalmakta ve kanlı mücadele, tahakküm ve ihtikârın menbaini teşkil etmektedir.

Sovyetlerde olmayan Yakın ve Orta

şark baştan başla milli adet, milli taziyk, milli tahakküm ve asimilasyon siyasetinin ocagıdır . . .“

„ . . . Pehlevi İran'ında, feodal-mülkâdar irticamın boyundurduğu altında İran milliyetini mensup olmayan milletlerin köle ve yarım köle köylülerinin hali iki kat agrıdır. İran'da, farslardan başka, farsilca bilmeyen Kürt, Blug, Türkmen, Türk, Arap, Talış v. s. kabileler vardır.

Pehlevi İran'ın askeri-feodal rejimi merkezleştirilmiş bir polis devleti vücutu getirmek yolunda çalışırken, fars olmayan milletleri „İranileştirmek“ siyaseti tatbik ediyor . . .“

İran'da mekteplerin farsileştirildiğini, başka milletlere kendi lisanelarında mektep açmak yasak olduğunu, milletleri, Teymur devrinin andırın bir şekilde yerlerinden ve yurtlarından kaldırırlar, farslaştırmak maksadile, cenubi İran'a sevk ve iskân ettiklerini yazdıktan sonra gazete, „Kemalist Türkiye'ye“ naklaklam ederek diyor ki:

„Kürtlerin büyük bir ekseriyeti, iki milyon nüfus, Türkiye'de yaşamaktadır. Stalin'in söyledigi gibi milli ticaret burjuazisinin üst tabakası inkılâbî olan Kemal inkılâbî halletmediği bir çok esahil mens'eleser gibi milliyet mens'elesinde halletmeden burakmıştır. Kemalistler, Türkiye'de türklere başka diğer milletlere yaşamak hakkı tanımadıkları için askeri-polis teşkilatlarını geniş surette istifade ederek akaliyet teşkil eden gayri Türk milletleri boğuyor ve taziyk ediyorlar. Kemalistlerin kürtler hakkındaki

Körejimi

Azerbaycanlı Ralâkâ Moskva

1932 şiar kitabın, musavatizm edilmemiş meselele

Rahim ediyör ki kadar A hükûkünü mek old can'da 1848 sen mislelerinden bayvan Komisyon dan başlı ve hâkim aristokrat vergi tab ayrica ta

Rahim olan fikri emistur. O — De

lâpian ev —

„Lenin münasebetle Rahim ta

Yakın hasredevle lâzım gar minin gar ondan ev

kikaten h aynı şekil kızı Rusya

bu eserde netice çok demektir.

Kölelik can'a ilk dide olan

Bu hak eylemek de

„Kölelik göstermedi lerinde e dermetmiştir

Bu resim Sovyet hükû adamların koyun dav

pozisyonu, asa değış

„ . . . Ki ademi mer yuk isyanı mistir . . .“

„Bolşevik Taşnakların garasile ya rilacak mes'ele te

Türkiye ocadı, bir gazete ve y

yelerin Kü aleyhindek kâfi dercede milliyet me

gareleri tet Bolşevik

„Şark'ta tralm'ta ve

tinlik feod de Türkiye

ni idare e mivecektir. ancak prole ya'nın ida

sinde halle Bolşevik

mağa çalışı ken hükûm Türk milleti

ziyazisinin ü Kemalistlerin basında onlar „Sovyetçie“

Kölelik ve esaret rejimini Azerbaycana getiren ruslardır

Azerbaycan komünistlerinden Hüseyin oğlu Rahim, „Azerbaycan inkılabı hareketi hülaseleri“ adlı eseri münasebetle Moskva usaklarını hiddetlerini kazanmıştır. „Komünist“ gazetesinde (6. 3. 1932) şiddetli tenkidlerle karşılan bu kitabın „bolşevik tenkitçilerin lisânile „musavat milliyetçiliği görüşü ile hall-edilmiş“ prensipe tealluk eden ihtilâflî meseleleri bunlardır:

Rahim, tarihi vesaika istinaden ısbat ediyor ki: Rusya Azerbaycan zabtedene kadar Azerbaycan köylüsü krepostnoy hukukunun (tahkimlik, kölelik) ne demek olduğunu bilmiyorlardı. Azerbaycan'da kölelik rejimini ilk defa ruslar 1848 senesinde kanunen tatbik etmişlerdir. Rusya istilasına kadar Azerbaycan köylüleri toprağı dñi esaslarla istismar ediyor, kendi üzerlerinde Allah-dan başka kimsenin Mülkiyet hakını ve hakimiyetini tanımıyorlardı. Toprak aristokrasisi ırsi degildi ve her defa vergi tahsiladığı için halk tarafından ayrica tazi olunuyordu . . .

Rahimin tarihi hakikatlardan ibaret olan fikirleri Moskva usaklarını kızdırırmıştır. Onlar soruyorlar ki:

— Demek Azerbaycan köylüleri inkılabtan evvel hür, azat ve mes'ut idiler. . . „Leninizm ve bolşevizm ile hiç bir münasebeti olmayan bu eser“ dolayısıyla Rahim tahti mes'uliyete celbolunmaktadır.

Yakında bu mes'eleye hususî bir yazı hasredeceğiz. Şimdiki şunu kaydetmek lâzımdır ki, Rahim kölelik ve esaret rejiminin çarlık Rusya ile beraber geldiğini, ondan evvel Azerbaycan köylüsünün hakikaten hür olduğunu söylemek istemiş, aynı şekilde kölelik rejimini tatbik eden kızıl Rusya'ya sükûtle geçmişir. Moskva bu eserden kendî hesabına dahi bir netice çıkarıyor ki çok ısbat ediyor demektir.

Kölelik ve esaret rejimini Azerbaycan'a ilk defa ruslar getirdiler ve şimdide aynı şekilde tatbik ediyorlar.

Bu hakikati inkâr etmek tarihi inkâr eylemek demektir.

„Kolçomak“ şayialarına karşı

Bakü şehir soyetinin riayet heyeti: „Kolçomak şayialarına karşı mukavemet göstermeli“, başlığı altında Bakü gazetesinde ehaliye hitaben resmi bir teblig dercemmiştir.

Bu resmî-tebligden anlaşılacağına göre Sovyet hükümeti Azerbaycan'da hususi adamların malî oldukları mal-kara ve koyun davarın miktarını tesbite başla-

Hayvan sovhozlarında

Geçen nushamızda Azerbaycan'da hayvan sovhozları şeklinde sosyalize edilmiş ve hususi sahiplerinden alınarak devlet eline verilmiş mal-davaran, bakımsızlık yüzünden mahvolduğunu, bu münasebette bir çok mes'ul komünistlerin azil ve tevkif edildiklerini haber vermiştik. „Komünist“ gazetesî, (N. 52) Azerbaycan köy iktisadiyatının en mühim kusurlarından birini teşkil eden hayvan besleme-maldarlığı elim vaz'iyeti hakkında bizi tenvir etmektedir. . . . Lisogor sovhozunda hayvanların yüzde 11 nisbeti, Cermelid sovhozunda % 20 nisbeti telef olmuştur. Naçgevan'ın „Büyük-düz“ sovhozunda yine bakımsızlık yüzünden 200 koyun telef olmuş. Şerur nahiyesinde 500 koyun, 150 muhtelif cins kara mal telef olmuştur. Demirçi, Karabağlar, Şahtadı, Daş-Arı ve Venice nahiyelerinde yersizlikten dolayı hayvanların mahvolduğunu gören sovhöz idareleri yüzlerle hayvan kesmeğe başlamışlardır.

Cermelid sovhozunda açık havada yatan 2400, Minge-çevir sovhozunda 50 350 hayvanın hayatı tehlike altındadır. Mıdjarık sovhozlarında 1931 senesi inşaat planı bozulmuştur. Hayvanlar kış binarile temin edilmemişlerdir. Lisogor nahiyesinde 46 binadan ancak bir, Cermelid nahiyesinde 71 binadan yene bir hazır olmuş, onlarda kabralı istifade degildir.

Samuh koyun sovhözü programını asla ikmal etmemiştir. Şirvan sovhozunda plan % 20 nisbetinde ikmal edile bilmiştir. Kuşluk sovhozları planlarını % 12 nisbetinde ikmal edebilmişler. Sovhözler kendi mesariferini bile ödeyemiyorlar. Sovhözların en büyüğü olan Lisogor, mahsul planını % 21 nisbetinde ikmal etmiş 50 000 ruble borçlu çıkmıştır. Cermelid mahsul planını % 43 nisbetinde ikmal etmiş, mesarifini % 57 nisbetinde ödeyememiştir.

Bütün sovhözlerde mal-kara ve koyun sürülerini açık havada ve çamur içinde saklanıyor.

Buna mukabil en az maas alan hayvan sovhözü amelesî süt-saganlardır, ki, onlar da ayda 60 ruble maas alıyorlar. Gazete şiddetli tedabir almayı teklif etmektedir.

masî münasebette halk arasında hükümet aleyhine muhtelif şekilde propagan yapılmaktadır. Propagandaçılar bütün hayvanların hükümet tarafından müsadere edilceğini ve kimsede bir koyun olsun bırakılmıyacağını söylemekte olduklarından Azerbaycan'ın her tarafında, o cümleden Bakü vilayetine müthiş surette mal kararını imha edilmesine baş-

poziyonu, Lozan konferansından sonra asla degişmemiştir . . .

. . . Kürt halkının Kemalist rejimden ademi memnuniyeti defaatle açık ve büyük ısanlar şeklinde kendisini göstermiştir . . .

Bolşeviklerin bu „Kürt siyasetini“ Taşnakların Kürdistan hakkındaki yaygarasıyla yan yana koyduktan sonra çıkarılacak mâna cidden düşündürücü bir mes'eleye teşkil etmezmi?

Türkiye hududunda bir Kürt milli ocağı, bir Kürt harsı, kürt alfabesi, yazı, gazete ve mektepleri yaratmış olan Sovyetlerin Kürdistan'da „Kemalist siyaseti“ aleyhindeki seferine ne demek istediği kâfi derecede tenvir olunmıyorsa, şarkta milliyet mes'alesinin halli için gösterilen çareleri tetkik edelim.

Bolşevik gazetesi diyor ki: „Şark'ta milliyet mes'alesi, ne İran'da, Irak'ta ve Afganistan'da olduğu gibi salimius feodalizm hakimiyeti altında, ne de Türkiye'de olduğu gibi millî burjuazinin idare ettiği memleketlerde, halledilemeyecektir. Milliyet mes'alesi şarkta, ancak proleter sınıfın (okur: Sovyet Rusya'nın) idare ettiği köylü ihtilâli sayesinde halledilebilir . . .

„Bolşevikler iki mes'eleni daima ayrımağa çalışıyorlar. Türkiye'den bahsederken hükümeti, rejimi, Türk inkilâbını Türk milletinin malî degil, „ticaret burjuazisinin üst tabakasına mensup bir avuç Kemalçılarını işi“ diye tarif ederler. Bu hususta onlar Türkiye'de ve İrand'a olan „Sovyetçi“ dostlarına hiçte benzemiyor-

lar. Bilâkîs Moskva ve onun satılık usakları Yakın Şark'taki „Yeni Rusyacı“ dostlarının neşriyatını, uyanmış olan yakın şarkın genel demokrasisi aleyhinde, Türkiye ile İrand'ın rejimi, sefleri ve otoriteleri aleyhinde olmak üzere istifade ediyorlar.

Rusya'nın yaratmış olduğu, bu cihan tarihinde misli ve eşi görülmemiş istipdat, kölelik, kan ve vahşet rejimini, bu 40 milyon türkün imha edilmeğe olduğu zindanı, müsbet bir bakışla idealize edenlere minnetdarlık ve hürmet nişanesi olmak üzere bolşevikler de Türkiye'den bahsediyorlar. Ve Türkiye'yi bolşevizme kavuşmağa hasret çeken, taziyk ve tehakküm memleketi olarak tasvir ediyorlar.

En eyi ve şirin sözleri Türkiye ile İrand ve Afgan'ın bolşeviklerin yardımları ile halâs olduğu şeklindedir. Bununla da onlar yakın-şarkta milliyet ve demokrasi hareketinin mümessili ve yol göstereni olan genç Türkiye'nin bütün şarkta ve mahkûm Türk halkları üzerinde olan mânevî nüfuzunu kırmak istiyorlar.

Sovyet gazeteleri Türkiye'deki tesarruf hareketini ve bütçede yapılan tadilatı kaydettikleri zaman „Türkiye müşkül vaz'iyette! . . .“ diye bagırıyorlardı. Mavera-yı Kafkasya sovyet sosyalist cumhuriyeti federasyonu ve merkezi komünist fırkası organ olan „Zarya Vostoka“ gazetesiz 3 Mart 1932 tarihli nushasında „Türkiye'de iktisadi buhran“ başlıklı bir makale neşretmiştir. D. Zariyef imzasını taşıyan bu makalede deniliyor ki:

Azerbaycan'da muallimlerin halı

Muallimlerin şikâyetleri: muallimler aylarla maas almıyorlar. — Muallimlere yiyecek ve giyecek gibi zarurî şeyler verilmiyor. — Ekmeğe almayarak bulamıyan muallimler. — Ailelerine erzak alamıyan muallimler ne yapınlar? — Muallimler ağır vergiler veriyorlar. — Bu fecaatin mes'uliyeti kimlere terettüp eder?

Dadaş Bünyat-zade'nin, Mecid Efendi-zade'nin Gazetier Musabekof'un, Makstul Mehmedof'un, Ağa Sultanof'un yalancı pehivanlar gibi Sovyet Azerbaycan'ın maarif ve medeniyet cephesindeki „büyük muvaffakiyetlerinden“ hararetle bahsedilmesi devam ederse, biz hakikî vaz'iyeti olduğu gibi tesbit etmekte devam edelim. Bir kaç nusha evvel Azerbaycan'da maariften bahsederken muallimlerin ne elim ve feci bir hayat yaşadıklarını kaydetmiştik. Muallimler aç ve çıplak bir halde dilenç hayatı yaşıyorlar. Bunı resmi kongrelerde salâhiyetler ağzıyla itiraf etmiş. Bu İkinci Kânun ayında idi. Azerbaycan sovyet hükümeti o zaman alakadar devlet müesseselerine on gün zarfında „bu boşluğun düzeltilmesi“ emrederek bu hususta Lenin'in eserlerinden bir „kelam“ dahi zikretmekle muallimlerin ehemmiyetini maarif, maliye, işe ve ticaret vekâletlerine hatırlatmıştı.

O zamandan şimdi beş aya yakın bir şey geçiyor. Vaz'iyet ne merkezdedir? 5 Nisan tarihli rusca „Bakinski Raboçî“ gazetesini bu münasebette aşağıki yazıyı yazmaktadır:

„. . . Fakat emek ve müdafaa sırasile Azerbaycan komünist fırkası merkez komitesinin muallimlerin maaslarını ve kooperatiflerden azıtkalarını zamanında verememek hakkındaki karar ve emirleri yine tatbik edilmemektedir. On bir muallim imzasile Hız nahiyesinde (Bakü kazası) aldığımız şikâyetnamede deniliyor ki: Bir buçuk ay olıyorki ki maas almıyoruz. Bazileri ise üç ayden beridir maas yüzü görmüyorlar. Çok zaman emek almamıza paramız olmuyor. Azerittifak Hızı nahiyesindeki muallimler için fabrika mahallisi (şeker, kumaş, ayak kabi, sabun v. s.) göndermiştir. Fakat bize yetişmemiştir. Bu vakta kadar almakta olduğumuz azıtkı miktarını yarı yarıya azaltmışlardır. Onu da üç ayda bir veriyorlar. Bizden bizimle alakası olmayan ağır vergiler alıyorlar. Cumhuriyeti müddetumumisine vaki olan lanmıştır.

Tebliğ, bu şayiaların sovyet hükümetle mücadele halinde bulunan kolçomaklar (halli köylüler) tarafından yapıldığını, „düşüncesiz vatandaşların“ da buna inandır mallarını kesmekte olduklarını kaydettikten sonra bütün emekçileri kolçomakların bu teşebbüslerle katli mücadeleye davet ediyor ve hayvanların tesbitinde yardımlarını istiyor.

— Mali buhran Türkiye burjuazisini çok müşkül bir vaz'iyete sokmuştur. Harbi umumiden sonraki Türkiye'nin tarihinde, 1925 den 1929 senesine kadar olan ve servetin terakümü devrini teşkil eden müddet zarfında toplanmış olan paralar, sonraki devirlerde, gelir temin etmeyen işlere serfedildi. Bu gelirsiz mesrefler arasında millî müdafaa ile polise tahsis olunan para devlet bütçesinin % 50 nisbetini teşkil etmiştir. . .

Sovyet gazetesinin reyince Türkiye'de iktisadi buhran şiddetlendikçe hâkim burjuva sınıfı sarsılmağa başlıyor. Buna karşı Türkiye „burjuva hükümeti“, ordu ve zabita kuvvetinin mesarifini artırmamıza mecbur oluyor; çünkü istinat ettiği kuvvet yalnız ordu ve polistir.

Türkiye'nin istinat ettiği kuvvet yalnız bu midir?

Türkiye'de büyük Türk inkilâbını yapan yalnız „millî ticaret burjuazisinin üst tabakası“ midir?

Türk inkilâbını yapan ve Türkiye cumhuriyetinin dayandığı kuvvet Türk milletin. snmf farklı gözetmeden, heyeti umumiyesi degilmidir?

Büyük Gazi yalnız mahdud bir zümrenin şefi ve mümessilidir? Bütün Anadolu Türklüğünü tek bir insan gibi birleştirmiş, onu zaferden zaferde kosteran ve herkesin büyük dahi diye tanıdığı ve herkesin büyük dahi diye tanıdığı tauntılmaktan maksat nedir?

Türkiye'de yapılmakta olan muazzem imar ve inşaat faaliyetini neden „faydasız işler“ sırasında sükütte geçiyorlar?

müracaat neticesinden o vergilerin bizden alınması emredilmmiştir, fakat dinleyen yok; vergileri vermekte devam ediyoruz.“

Bu on bir muallimin şikâyetnamelerinden sonra gazete diğer kâzamlardan gelen şikâyetleri dercetmekte devam ediyor.

Kah nahiyesinde muallimler müntazam surette üç aylarla maas alıyorlar. Süleyman imzalı bir muhabirin yazdığına göre kazalarda muallimler İkinci Kânun, Şubat ve Mart aylarına mahsus azukalarını almamışlar, İkinci Kânuna kadar olan haklarını da yarı yarıya almışlardır.

Berde nahiyesinde kaç ay olıyorki muallimler maas almıyorlar. Kooperatiften ailesi için dahi verilmesi icap eden erzak ve sair zarurî şeyleri alamıyan muallimlere bir kooperatif müdürü „bolşevikçe bir akıl“ öğretmiş, demiştir ki: „Muallim evlenmemeli idi.

Fena fikir degil. Mademki aile için hiç bir şey verilmemektedir ve muallim için de sair aile kurmak ve yaşatmak imkânı olmıyacaktır, yeğâne yol evlenmektir . . .

Ya evlenmişse? . . . Bilmen buna dahi Lenin'in bir kelamı vardır. Her halde evlenmiş muallimlerin alddıkları cevap mahiyetinde bir şey olamaz.

Gazete bu sahadde, muallimlerin maas ve işeleri hususunda bir cinayet mevcut olduğunu gözlemiyor. Yazmış bu cinayeti yapan merkez ve onu idare edenler degil, kaza komünist teşkilatlarıdır. Çünkü muallimleri imal eden, himaye etmeyen onlardır, diyor.

Oyleyse meydanda üç-dört türlü cinayet vardır, üç-dört türlü mes'uller ve mücrimler vardır.

Evvelâ: muallimlerin maaslarını verememek üzere karşısında vazifelerini yapmayan kaza memurları.

İkinci: bu memurların amiri bulunan maliye, maarif, işe, kooperatif teşkilatları.

Üçüncü: muallimlere mahsus maas ve erzaki filen yitirmekle onları ve hezmi râbiden geçirenler.

Malum ya, merkez kazaları mes'ul diyor. Hatta geçen sene bu mes'elden dolayı bir çok tevkifler icra edildiğinden, muallimlere mahsus para ve erzakın „benimsenmiş“ olduğundan bahsediliyor.

Demek para ve erzak veriliyor, amma (Mabadi 4ci sahidede)

Nihayet „Türkiye cumhuriyeti“ neden daima „Kemalist Türkiye“ şeklinde yazılıyor?

Çünkü bolşevikler başka bir Türkiye dahi tesavver ediyorlar. „Bolşeviklerin Kafkasya'daki sosyalizm kuruluşlerinde kendi istikballerini görüyorlar“ Türkiye'si. Hâkim burjuva sınıfının bogmakta olduğundan bahsettikleri „proleter Türkiye'si“. Onu yapmak işlerini de boyununa alan „Yakın Şarkın kapsamında ki sosyalizm kalesi“ olan Sovyet Kafkasya'dır.

Evet, Yakın Şarkın kapsamında duran Sovyet Kafkasya, bu istilâ altında inleyen Kafkasya, bugün bütün şark için bir tehlike kalesidir. O, rus süngüleri için de „müstemlike ve yarım müstemlike şark“a sosyalizm, komünizm ve proleter inkilâbı götürmekle müezzettir.

Onun hedefi „Sovyetlerde olmayan müstemlike ve yarım müstemlike şark, ilk nebede Türkiye ve İrandır“.

Konsullar için bu tehlikeli „sosyalizm kalesi“ halinden kâkip de medeniyet, hürriyet, emniyet ve itimat kalesi haline gelmesi için Kafkasya'nın rus hakimiyetinden ve rus istilasından kurtarması lâzımdır; Kafkasya'da hür ve müstakil Kafkasya milletleri hâkim olmadıkça burasının bir imperyalizm ve istilâ kalesi halinden çıkmasına imkân yoktur.

Ona göre Kafkasya'nın Azerbaycan, Gürcistan ve Simali Kafkasya gibi Türkiye ve İrand'a kardeş hisleri besleyen milletlerle mes'kin kısımlarında ceryan eden kanlı istiklâl mücadelesi, komşu millet ve devletleri yakından alakadar etmelidir. M. B. Mehmet-zade

Berlin'de matem merasimi

Almanya'da „Azerbaycan İstiklâl Komitesi“ milli Azerbaycan Cumhuriyetinin kızıl rus ordusu tarafından istila edildiği 27 Nisan kara günü münasebetile komite idarehancesinde matem meclisi tertip eylemiştir. İhtimada Berlin'de mukim bütün türk kabillerinin müessisleriyle mütefrik Gürcüstan ve Ukrayna heyetleri de hazır idiler. İran Azerbaycanlıları ve Berlin'de meskün Türkülerlerin matem ve sürur günlerini ifade için haiz bulunduğu samimiyet ve ehemiyetten dolayı ayrıca olarak kayda muhtaçtır.

Akşam saat 9 radeleinde içtima salonu ve komite idarehancesinin diğer odaları misafirlerle dolmuş başlanmış. Odalar milli Azerbaycan bayraklarıyla tezyin edilmişlerdi. Salon küçüklüğünden dolayı Alman mühiplerimiz bu defa maalesef davet olunamışlardı. Bemaafih bunlar tarafında beyanî taziyete bulunanlar ve bize bu acı günümüzde teselli verenler az değil idi.

Bu cümleden bir çok Alman mühiplerimizi hatırladığımız gibi, „İstiklâl Komitesi“ reisi Hilal Münşi Bey matemimiz dolayısıyla gündüzün beyanî taziyete bulunan „Tadig“ gazetesi harici sıyaset sübeği müdürü Dr. Koppen, „Neue Preussische Kreis-Zeitung“ gazetesi muharriri Dr. Kleuk, „Berl. T.“ gazetesi başmuharriri Adolf Arno, aynı gazetesinin mes'ul müdürü Ernst Kiesewetter ve bir çok diğer Alman matbuâtı müntesipleri hakimizdaki sayaka dikkat alana ve hüsnü tevecchübirini teşekkurlarımıza kaydetmeliyiz. İhtima saat 9,30 „İstiklâl Komitesi“ reisi Münşi beyin nutku ile başladı. Münşi bey yarım saatken fazla devam eden nutkünde 27 Nisan faciasına taallük eden vakaları ihtisarlen söyledikten sonra 12 seneden beri yeni bir şekil ve hamle ile devam eden istiklâl mücadelesinin bugünkü merhalesine atılı calibi dikkat sahfalar ve vakaları tasvir eyledi, sonrada milli mücadele yolunda kurbanlar veren ve kahramanları yetiştiren Azerbaycan'ın tekrar idayi istiklâl edeceğine emin olduğunu söyledi. Bade reisnin teklifi üzerine hazırlan bir adam gibi ayaga kalktı ve büyük ölümleri rahmetlerle yat ve tazim etti.

Münşi beyden sonra „İstiklâl Komitesi“ kâtipi tarafından Almanya'nın muhtelif şehirlerinde meskün Azerbaycan milliyetçilerinden, Gürcüstan'ın sabik Berlin sefiri M. Ahmeteliden, ve bir çok diğer zevattan gelen söz telgraf ve mektuplar okundu.

Taziyetnameler, mütalaaından sonra matkılar sırası geldi. Gürcü kolonisi namına M. Sulukidze, Ukraynalılar tarafından Dr. Drabaty, Türkistan kolonisi isiminden Dr. Tahir Şakir Bey, Edil-Ural Türkleri namına Abdurrahman Şafi Bey, İran Azerbaycanlıları tarafından Cemil Bey ve Türküye Türkleri namına H. H. bey hararetili nutuklar izah ederek, Azerbaycan için 27 Nisan matem değil imtihan günü olduğunu kaydettiler.

Resmî koloniler isiminden izah edilen nutuklardan sonra gazeteler ve talebe teşkilatları namundan söz söylemeye başlandı. Berlin'de önkent „Yaş Türkistan“ namına Dr. Muntay İshak Oglu, „Yana Milli Yol“ namına Dr. Rasit Rahmatı ve „İstiklâl“ gazetesi tarafından Zahit Efendi beyler beyanî taziyete bulundular.

Saat onikide reis misafirleri teşekkür etti. Meclis artık gayri mesul olmuştu. Hazırlan çay, kahve ve pasta ile ikram olundu.

27 Nisan matemî

Azerbaycan'ın, kızıl rus imperyalistleri tarafından istila edilmesinin 12nci yıl dönümü münasebetile mühtelif meclislerde muhacir tertip yapıyan Azeriler matem meclisi harici ederek milli felaketi hatırlaması, gerek memleket dahilinde, gerek haricte milli istiklâl mücadelesini yürütmede olan mübariz Azerler ve dışmından mutlak itikam almacağı haklarında teccidi ahtedildikleri müteazam karar ve taziyet mektupları, milli hareketin rehberi ve baş muharririmiz Resul-zade M. Emin bey bildirmişlerdir.

Bu kara gün münasebetile İran'ın Tebriz, Rest, Tahran gibi şehirlerinde olduğu gibi, Türkiye'nin İstanbul, Ankara, Kars gibi şehirlerinde ve Avrupa'nın muhtelif meclislerinde matem meclisi yapılmış, gerek bu yerlerden, gerek diğer yerlerden milli milliyetçi ve istiklâlci Azeriler tarafından Resul-zade M. Emin bey namına müteaddit taziyet telgraf ve mektupları gelmiştir.

Türkistan hakkında Çokay oğlu Mustafa bey'in bir konfransı

Martin 26sında Paris'te „Prometê“ mecmuası idarehancesinde Türkistan istiklâl hareketinin rehberi ve „Yaş Türkistan“ mecmuasının baş muharriri Çokay oğlu Mustafa bey „Türkistan'da inkılâp“ (Şubat devri) mevzuunda mühim bir konfrans vermiştir.

Mustafa bey o zaman Türkistan milli surasının reisi ve muvakkat hükümetin Türkistan komitesi azası sıfatile bütün hadiselere aktif surette iştirak etmiş olduğundan, konfrans bir hatırat mahiyetini haiz olmuştur.

Eski Rusya'nın civar eyaletleri o zaman ayrı yaşiyorlardı ve bunların her birinde Rusya imperatorluk hükümetinin siyaseti başka başka idi. Rusya'nın Türkistan'daki siyaseti ise daha başka bir hususiyeti ihtiva ediyordu.

Maruzacı, Rusya'nın Türkistan'da kolonizasyon siyasetini ve bunun neticesi olarak 1916 de bütün Türkistanlıların Rusya'ya karşı isyanını hulasa ettikten sonra demiştir ki:

— Zalm bir hükümetin bu zalm siyaseti, Türkistanlıların belki daha az hazretken, inkılâbi herkesten daha ziyade beklediklerinin sebeplerini izaha kafidir.

İhtilâl bcklenmeden ve gâfletten geldi. Ve rus ihtilâli demokrasininin eski rus siyasetini Türkistan'da devam ettirmekte rakipsiz oldukları anlaşıldı.

Mustafa bey 5 Eylül 1917 tarihli „Taşkentski Kurver“ nam rus gazetesinin şu yazısını alıyor:

„Türkistan'daki amele ve asker müessisleri soyveti, bugünden itibaren car ordusunun soldatlarının vazifelerini ifa ile mukellefdir.“ Hesapsız delil ve vesakile maruzacı rus amele ve asker mü-

essisleri soyvetinin Türkistan milli hareketi ve milli teşkilatlarla yürüttükleri mücadeleyi tasvir ettikten sonra diyor ki: Milletimiz inkılâbi ona bu soyvetler tarafından takdim olunduğu şekilde anladı ve hakiki inkılâpla rus amele-soldat ve muhacirlerin inkılâbını terfik edemedi.

Ve sevinde karşıladıkları inkılâptan Türkistanlılar kedersez ayrıldılar. Milli hareketin o zaman muvaffak olmadığını Mustafa bey aşağıki sebeplerle izah ediyor: a) Türkistan kendisi lâzımince hazır olmamıştı; b) Dahilî milli vahdet mevcut değildi; c) Din uleması şeriat, gençlik ise srf siyasi ve içtimaî talepler vaz ediyordu; d) Mahkûm milletler arasında vahdet cephe yoktu.

Konfransın hitam verirken, Mustafa bey mahkûm milletler arasında zarurî olan teşriki mesalye işaret etmişlerdir ki o da bugün „Prometê“ bayrağı altında mevcut bulunmaktadır. Eğer o zaman bugünkü „Promete cephesi“ mevcut olmasaydı, milletlerimiz bugün soyvet esaretinde inlemeycekti.

Kardeş Türkistan'ın, bütün diğer mahkûm milletler gibi bütün dahilî engelleri bertaraf ederek tam manastile milli vahdet ve milli şuuruna kavuşmuş olduğunu seçmişlerdir. Rusya esaretinden kurtaracak olan mahkûm milletlerin vahdet cephesinde en mühim kuvvetlerden birini teşkil eden Türkistan'ın mutlak istiklâla kavuşacağına imanımız kavirdir. Türkistan, kurtaracak olan Azerbaycan, Gürcüstan, Şimali Kafkasya, Ukrayna, Edil-Ural ve Kırım ile el-ele yürüyen Türk ve Müslüman şarkının yeni bir şekli bir amili olacaktır.

Türkçülük ve Musavatizm

(2ci sahifeden mabat)

Pantürkizm de, yukarıdan aşağıya geldiği ve halkla temas ettiği zaman Akdeniz Çin'e kadar uzanan geniş saha üzerindeki Türklerin tarihi sebeplerle ayrı ayrı cemiyetler teşkil etmekte olduklarını görmüş ve bunların, bir kökten gelmekle beraber, bugünkü islavlar gibi, vahit içtimaî bir vücut teşkil etmedikleri, lenite vakif olmuştu. Gerek coğrafî ayrılık, iklimi şerayit, iktisadî hayat farkları, tarihi sebepler, gerek siyasi sebeplerden ve komşu medeniyetlerden muhtelif şekillerde müteessir olmak neticesinde, garp, şark, şimal ve cenup Türklerinin tekâmül ve inkişaf yolları bir birinden ayrılmış ve uzaklaşmaya yüz tutmuşlardı. Bu uzaklaşmayı hiç olmazsa azaltmak ve Türklerin lisan ve hars birliklerini olsun muhafaza etmek... iste Pantürkizmin uzun tesirlerinden sonra mudafaa ettiği esasları. Bu sorun merhalede umumî Türk milliyetçiliğinin aldığı isim Türkizmdir, ki „Harsi Türkçülük“ diye tanınmaktadır.

Bu, cihan Türk'e için müs'et e'yo'la 1 dir. Anadolu milliyetçisi, Türkistan, Azerbaycan, Kırım ve Edil-Ural milliyetçisi, türk hars birliği tezi üzerindedir, resmen olmasa da, fi e'ri bilesiz bulunuyorlar. Tabii, bu yolun yüzde yüz real olduğunu idda etmiyoruz. Fakat bu yoldaki mesanın vereceği mahsul, bolşeviklerin „parcala ve hükmet“ şianı altında yürüttükleri dograma ve ayırma, gittikçe mahallileştirme, Türk halklarını birbirinden uzaklaştırma siyasetlerinden alınacak mahsulun aksı olacaktır.

Türk halklarının, siyasi mukadderatları haricinde, fisanî birlik savusesinde harsi ve medenî kuvvetlerinden müstereken istifade etmelerini, medeniyet ve hars sahasında mübadelede bulunmalarını temin etmek daha çabuk ve sür'atla terakki etmelerini mucip olacaktır.

Bunun haricinde Türk ölkelerinde ayrı ayrı milli hareket vardır. Türk ölkeleri tam istiklâl için çarpşıyorlar. Vaktile bir Anadolu milli hareketi, Anadolu istiklâl mücadelesi mevcut olduğu gibi, bir Azerbaycan, bir Türkistan, bir Kırım, Ş. Kafkasya ve Edil-Ural istiklâl davası mevcuttur.

Azerbaycan şerayit iğresinde, Azerbaycan cemiyetinin milli istiklâl davasının rehber ve alemdarı „Musavat“ fırkasıdır.

Musavatizm Azerbaycan milliyetçiliği,

Milli tiyatromuzun 60nci yıl dönümü

Azerbaycan Türk tiyatrosunun 60nci yıl dönümü münasebetile, Tiflis'te inşaa edilen „Yeni Kent“ (1. 3. 1932) gazetesi, Azerbaycan Türk tiyatrosunun Tiflis'te maruf ve büyük dramaturmuz Mirza Fatali Ahundzade tarafından 1872 senesinde tesis edilmiş olduğunu yazdıktan, Lenin ve Stalin'in tiyatro ve san'at hakkındaki „kelamlarını“ kaydettikten sonra şöyle bir „felsefe“ yürütmektedir:

—Tiyatro bir san'at olmakla beraber siyasetten geride kalmaz. Tiyatro komünist medeniyeti (?) uğrunda emekçi kütlesi elinde en keskin ve kuvvetli silah olmalıdır. Proleter tiyatrosu; burjuva ve küçük burjuva ideolojisiyle mücadelede muayyen yer dutmalı ve bu mücadelede büyük rol oynamalıdır. Çünkü burjuva tiyatrosu, bu sünfin elinde kendi hakimiyetini kuvvetlendirmek için bir silah olmuştur. Ve emekçi kütlesinin sınıf inkılâbi mücadelesinden sapılmak için proleter kütlesine burjuva ideolojisini aşılmalıdır.

Sosyalizm kuruluşu devrinde başka cephelerde olduğu gibi tiyatro cephesinde de sınıf mübarizesi genişlemiştir. İmha edilmekte olan burjuva sınıfı, mühtiş mukavemetinden vaz geçmemekte ve sosyalizm kuruluşuna darba vurmak için her vasıtadan, o cümleden tiyatrodanda istifade etmekte; „tiyatro sınıf mücadelesi için değil, san'at içindir“ diyerek tiyatrosu proleter sınıftan elinden almaya, proleter sınıflını silahtan mahrum etmeye çalışmaktadır...

Azerbaycan temaşa san'atı, bolşevizm istilâna kadar üç büyük tarihi devir geçirmiştir. 1872 senesi, Azerbaycan tiyatrosunun başlangıcı değil, onun teknik itibarile yeni, Avrupa'yi bir esasa geçmesidir. Mirza-Fatali'nin dahiyane dramaları yeni ve muasir bir şekil olan Azerbaycan tiyatrosu olan evvel pek zengin ve kuvvetli dini bir devir geçirmişti ki, onun bakiyesi halada devam etmektedir. On altıncı asrın başlarından itibaren tesis olunan bu dini temaşa kendisine mahsus repertuara, aktör kuvvetlerine ve seçirlelere malik idi. Dini şair Kumru'nun türkçe manzum dini piyesleri o devrin şah eserlerinden addoluna bilir. Fakat bu dini temaşa san'atının menbanı, esasını ve temelini Türk milletinin müstereke malı olan saf orilli halk oyunları, kara göz ve orta oyumları teşkil etmiştir. Bu oyunlar şimdide islami tesirinden uzakta olarak Azerbaycan ve Anadolu'da mevcudiyetlerini muhafaza ediyorlar.

Dini mücadelenin en şiddetli devirlerinde bu halis halk temaşa san'atı dini propagandanın vastası olmağa ve bu suretle meydana dini bir tiyatro gelmeğe başladığı gibi, 19nci asrın ortalarında medeni-millî bir tekâmül ve inkişaf vastası oldu. Avrupa'yi bir şekil olan milli temaşamız milletini ittibahî, yükseltti, uyandırdı, kurtulması için, karalık bir geçede yolunu azmış bir gemiyi fenar vasifesini gördü. Milli uyanış, milli yükseleşi, milli kurtuluş ve milli istiklâl mücadelesi tarihinde tiyatromuz ve tiyatro vasitasile halka hitap eden mütefekkîler ve san'atkârlarımız çok kıymetli yer işgal etmekteydiler. İstila kuvveti iste bu silahtan millet mahrum etmek, onu medeni bir vasita halinden çıkartıp komünist fırkasının propaganda kürsüsüne çevirmek istiyor. İstila kuvveti bu, son silahlardan biri olan tiyatromuzda de mahv etmeğe karar vermiştir.

„Yeni Kent“, milli tiyatromuzun 60nci yıl dönümünde bu büyük medeni-millî müessesesinin hadimlerini, bânîlerini, kurbanlarını ve yaşayanlarını şükranla yazıd etmekte olanlara komünistlere yakışmaz bir lisanla lânet okuyor. M...de

Mirza-Bala

Verantwortlicher Redakteur: Herbert Wolf, Berlin. Druck: Sonnendruckerei G.m.b.H., Berlin-Charlottenburg. Verlag: M. E. Resul-zade, Warschau.

Mavis
Berlin-Charlottenburg
Insan
Yil 1
İstila
tiren
lünler
yet ve
lere az
— 28 —
yarak,
şekiller
ve nihai
bir milli
zın en
desine
siyaseti
Azerbay
evvel ki
Milli tara
beyanına
rıyetinin
eylemiş
Asrı
ihiva
ile tesis
lünan
ridiği m
teşekkül
muvaflak
Bolşev
bile „İ.
Azerbay
mez bir
olduğuna
Çünkü
tinin tar
Azerbay
kolonize
engel te
Halkın
devrine
deviri“ i
zamanda
derin bir
1920
büyük o
andan in
beynelm
ve bu
kadar de
Sadet
zili bir
tik bitiri
yasi ve
Azerbay
12 sen
karşı a
mücadele
katiyet
27 N
itibaren
tekkerrü
baycan
rinden
karşı ist
Milli
baycan
tarinin
göze be
Beleler
can halkı
istifade
Bunu bir
28 Mayıs
merbutu
1905
olarak,
harbeyle
olarak g
ümid pe
Kendisi
halas ol
bilâkesi
entelerle
bir oralar
inde on
muheyya